

GEMEENTE HEUSDEN

VLIJMEN, GEERPARK

Archeologisch inventariserend veldonderzoek,
verkenkende fase

BAAC rapport V-08.0002

maart 2008

GEMEENTE HEUSDEN

VLIJMEN, GEERPARK

Archeologisch inventariserend veldonderzoek,
verkennde fase

BAAC rapport V-08.0002

maart 2008

Status

Concept

Auteur(s)

W.A. Bergman

J.S. Krist

Colofon

ISSN: 1873-9350

Auteur: W.A. Bergman
drs. J.S. Krist

Redactie: drs. J.F. van der Weerden
dr. ir. L.A. Tebbens

Cartografie: J. Heersink

Reproductie: P. Veldhoen

Copyright: Gemeente Heusden/ BAAC bv, Deventer

gecontroleerd	dr. ir. L.A. Tebbens	LT	06-03-2008
geautoriseerd (senior archeoloog)	drs. J.F. van der Weerden	JW	06-03-2008

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente Heusden en/of BAAC bv te Deventer.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: deventer@baac.nl

Administratieve gegevens

Onderzoekgegevens:

Datum	: januari tot maart 2008
Uitvoerder	: Onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv
BAAC-rapport	: V-08.0002
Beheer documentatie	: BAAC bv, Deventer
Oprachtgever	: Gemeente Heusden, team Ontwerpbureau Openbare Ruimte
Contactpersoon	: dhr. M. Schapendonk
Bevoegde overheid	: Gemeente Heusden, adviseur provincie Noord-Brabant
Meldingsnummer (ARCHIS)	: 26354
Onderzoeksnummer (ARCHIS)	: 20443

Locatiegegevens:

Gemeente	: Heusden
Plaats	: Vlijmen
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale gegevens	: onbekend
Toponiem	: Geerpark
Oppervlakte	: ca. 43ha
Kaartblad	: 45A
RD-coördinaten (x,y)	: noordwest ; 141.768/412.864 noordoost ; 142.049/412.932 zuidwest ; 141.858/411.890 zuidoost ; 142.490/412.139

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens	2
Inhoudsopgave	4
1 Inleiding	6
1.1 Onderzoekskader en -doel	6
1.2 Vraagstellingen	6
1.3 Ligging van het plangebied	6
2 Samenvatting bureauonderzoek	8
2.1 Archeologische verwachting	8
3 Resultaten veldonderzoek	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Booronderzoek	10
3.3 Archeologische interpretatie	12
4 Conclusies en aanbevelingen	14
4.1 Conclusies	14
4.2 Aanbevelingen	14
Literatuur en Kaarten	16
Begrippenlijst	18
Bijlagen	
Bijlage 1 – Boorpuntenkaart	
Bijlage 2 – Boorbeschrijvingen	

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader en -doel

In opdracht van de gemeente Heusden, heeft het onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuurhistorie en Cultuurhistorie (BAAC bv) een inventariserend veldonderzoek (IVO, verkennende fase) uitgevoerd op een terrein aan het Geerpark te Vlijmen in de gemeente Heusden, Noord-Brabant. Aanleiding voor dit onderzoek zijn de plannen voor de herinrichting van dit terrein door de aanleg van een nieuwbouwwijk. De oppervlakte van het plangebied is circa 43 ha. Uitgangspunt voor de verstoringsdiepte is het ontgraven van de bodem tot meer dan 0,5 m beneden huidig maaiveld en in ieder geval lokale verwijdering van de al dan niet natuurlijke humeuze bovengrond. Als gevolg van deze bodemverstoringen kunnen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord of vernietigd.

De uitvoering van het verkennende veldonderzoek is gebaseerd op een bureauonderzoek dat in juni 2007 is uitgevoerd en is beschreven in BAAC-rapport V-07.0222 (van Putten 2007a). Uit dat onderzoek bleek dat het gebied een middelhoge archeologische verwachting heeft. Doel van het onderzoek is om aanvullende informatie te krijgen over de intactheid van de bodemopbouw en eventueel aanwezige archeologische resten en/of vindplaatsen in het plangebied. De resultaten dienen als basis voor selectie van plekken met een intact profiel waar mogelijk een vervolgonderzoek gewenst is.

In dit rapport zijn de resultaten van het verkennend booronderzoek beschreven. Op basis van deze resultaten worden aanbevelingen gedaan voor mogelijk vervolgonderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens het Plan van Aanpak (van Putten 2007b), de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (SIKB 2006) en conform het beleid van de provincie Noord-Brabant.

1.2 Vraagstellingen

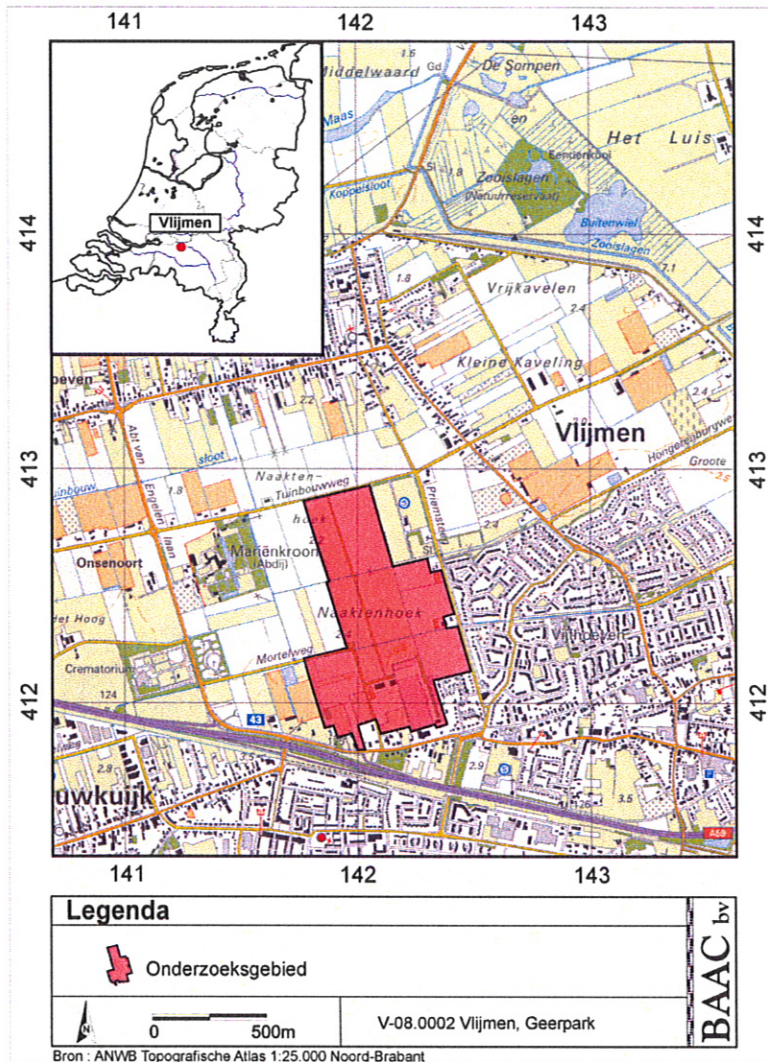
Tijdens dit onderzoek dienen de volgende onderzoeksvragen uit het Plan van Aanpak (van Putten 2007b) te worden beantwoord:

- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en is deze nog intact?
- Is vervolgonderzoek nodig om de door het verkennend booronderzoek in beeld gebrachte gebieden met een intact bodemprofiel nader te onderzoeken en zo ja, in welke vorm?

1.3 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in het buitengebied van de gemeente Heusden, ten westen van de woonwijk 'Vijfhoeven' te Vlijmen. De noordgrens wordt gevormd door de Tuinbouwweg, de oostgrens door de Priemsteeg en de zuidgrens door de bebouwing aan de Wolput. De grillig gevormde westgrens volgt de perceelsgrenzen en bevindt zich op circa 200 m ten oosten van de abdij 'Mariënkroon'. Het plangebied is bijna volledig in gebruik voor agrarische doeleinden (weide en akkerland). In het zuidelijke deel van het plangebied, aan de Wolput, komen loodsen voor (zie figuur 1.1). Volgens het Actueel

Hoogtebestand Nederland loopt het terrein van zuid naar noord af van circa 2,5 m + NAP tot 1,9 m + NAP.

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied (=onderzoeksgebied).

2 Samenvatting bureauonderzoek

De resultaten van het bureauonderzoek zijn gerapporteerd in BAAC-rapport V-07.0222 (van Putten 2007a). In dit rapport is een samenvatting van dit onderzoek weergegeven.

Het plangebied ligt op een dekzandvlakte met in de nabije omgeving enkele dekzandruggen. De dekzandvlakte is gedurende de Vroege Middeleeuwen bedekt geweest met een veenpakket. Onzeker is in welke periode het veenpakket is ontstaan. Vanwege de aanwezigheid van een nederzetting uit de IJzertijd in de dekzandvlakte pal ten noordoosten van het plangebied, is het echter zeer aannemelijk dat het gebied pas na de IJzertijd/Romeinse tijd dusdanig is vernat dat veengroei kon plaatsvinden. Op het dekzand heeft zich een associatie gevormd van hoge bruine enkeerdgronden en gooreerdgronden.

Rond 1000 na Chr. is men begonnen met het ontginnen van het veengebied. Hierbij is het betreffende gebied vanuit een zogenaamde achterkade (de huidige weg 'Haarsteegsestraat' te Haarsteeg) in zuidelijke richting ontgonnen, waarbij op de huidige weg 'Wolput' een nieuwe achterkade is ontstaan. Met name de achterkades zijn archeologisch gezien relevant aangezien men hier als eerste ging wonen. Het zuidelijke deel van het plangebied grenst aan de achterkade van de huidige weg Wolput. Tussen de achterkades in ontstond een strokenverkaveling. Dit patroon is pas na de ruilverkaveling in het derde kwart van de 20^e eeuw verdwenen. Sporen van de middeleeuwse sloten zijn echter nog in de ondiepe ondergrond aanwezig. Deze zijn echter archeologisch gezien minder relevant.

Mogelijk dat de bodem binnen het plangebied al verstoord is door de cultuurtechnische maatregelen bij de ruilverkavelingswerkzaamheden. Delen van het plangebied zijn mogelijk geëgaliseerd of vergraven.

2.1 Archeologische verwachting

2.1.1 Algemeen

Het plangebied ligt op een dekzandvlakte die overgroeid is geweest met veen. De veengroei is vermoedelijk tussen 12 v. Chr. en 450 na Chr. op gang gekomen. Door steeds verder gaande zuidwaartse ontginning vanuit nederzettingen vanaf de 11^e eeuw en ook door oxidatie is het veen vrijwel geheel verdwenen (van Putten 2007a).

Archeologische vondsten en bewoningssporen kunnen bij een intacte gooreerdgrond worden verwacht op of binnen 50 cm beneden maaiveld. Bewoningssporen kunnen worden verwacht vanaf de onderzijde van de Ah/Ap-horizont. Vanwege de hoge grondwaterstand is de kans op een goede conservering van grondsporen, organische resten en botmateriaal groter dan bij de hoger gelegen en drogere bodems.

Archeologische vondsten en bewoningssporen kunnen bij een intacte bruine enkeerdgrond worden verwacht aan de basis van het plaggendek en in de top (Ah-, E-, Bh- en Bs-horizonten) van een eventueel daar onder begraven bodemprofiel. De verwachting is dat van het veenpakket weinig tot niets meer is terug te vinden. Het veen is waarschijnlijk veraard en opgenomen in het plaggendek. Het voormalige veenpakket kan echter gewerkt hebben als een beschermende laag voor de

onderliggende archeologische waarden. Dit geldt eveneens voor het plaggendek. Plaggenbemesting kwam vanaf ongeveer de 13^e eeuw in zwang, zodat vooral vindplaatsen van vóór de Middeleeuwen nog intact en goed geconserveerd zullen zijn. Vanwege de dikte van het plaggendek zullen eventuele vindplaatsen veelal nog gaaf aanwezig zijn, omdat ze door de ophoging geleidelijk buiten het bereik van het eergetouw en de keerploeg (sinds de 15^e-16^e eeuw) zijn geraakt. De oudere groundbewerking (met eergetouw) zal hooguit de bovenste 15 cm van de oude bodem hebben geroerd en dus nauwelijks verstoringen van de originele bodem hebben veroorzaakt. Vanwege de hoge grondwaterstand kunnen ook organische resten en botmateriaal goed geconserveerd zijn. Eventueel mestaardewerk uit de Middeleeuwen en uit recentere perioden is meestal van elders aangevoerd en duidt dan geen vindplaats ter plaatse aan.

2.1.2 Verwachting Paleolithicum tot Middeleeuwen

Gezien de ouderdom van de dekzandafzettingen kunnen met name op de voormalige hogere dekzandkoppes en dekzandwelvingen in het plangebied archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum aanwezig zijn.

Uit de periode Paleolithicum – Neolithicum kunnen met name vondststrooiingen van vuurstenen artefacten, houtskoolpartikels of vondstconcentraties behorende tot tijdelijke kampementen van mensen uit de jagers-verzamelaarscultuur worden verwacht. In de perioden na het Neolithicum gingen mensen sedentair leven en kunnen sporen van nederzettingsterreinen bestaande uit individuele huis- of boerderijplaatsen met erf en aardewerkstrooiing worden verwacht. Uit de Bronstijd kunnen sporen worden verwacht in de vorm van resten van grafheuvels.

Vanaf de Late Bronstijd werden doden hoofdzakelijk gecremeerd en de as werd in urnen begraven. Uit deze periode kunnen grafvelden naast nederzettingsterreinen verwacht worden. Aanvankelijk heeft het nederzettingsspatroon bestaan uit verspreide groepjes boerderijen met een kleine oppervlakte bouwland, de zogenaamde huiskamp. Het bouwland areaal was zeer beperkt: één tot enkele hectaren, de éénmansessen. Vee liet men grazen in bossen in hoger gelegen gebied en beken vormden een waterbron. De nederzettingen en bijbehorende grafvelden lagen hoofdzakelijk op de hoge zandgronden.

Gezien de aanwezigheid van een IJzertijd-site pal naast het onderzoeksgebied geldt de middelhoge verwachting met name voor vondsten en/of sporen van nederzettingsterreinen of individuele boerderijplaatsen uit de IJzertijd. Vroegere bewoningsfasen (bijvoorbeeld uit de Bronstijd) of iets latere (Romeinse tijd) kunnen niet worden uitgesloten.

2.1.3 Verwachting Middeleeuwen tot heden

Uit de Vroege-Middeleeuwen worden geen vondsten en/of sporen verwacht aangezien het gebied destijds te nat was voor bewoning. Mogelijk dat uit de ontginningsfase (vanaf 1000 na Chr.) nog sporen aanwezig zijn. Dit betreft dan met name het gedeelte van het plangebied grenzend aan de huidige weg 'Wolput'. De aanwezigheid van een extra ontginningsbasis in het midden van het plangebied wordt klein geacht.

3 Resultaten veldonderzoek

3.1 Inleiding

Aan de hand van het bureauonderzoek is een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. Bij het inventariserend veldonderzoek is dit model getoetst. Het inventariserend veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek waarbij gemiddeld 6 boringen per hectare zijn gezet. Er is gekeken in hoeverre de bodem nog intact is en daarmee ook informatie verkregen over de gaafheid en conserveringstoestand van eventuele archeologische vindplaatsen. Een intacte bodem betekent namelijk dat eventuele vindplaatsen nog gaaf en goed geconserveerd aanwezig kunnen zijn. Daarnaast geeft het booronderzoek informatie over de aard van de bodem.

De boringen zijn gezet met een edelmanboor met een diameter van 7 cm in een raster van circa 35 x 50 m. De boringen zijn zo optimaal mogelijk over het plangebied verdeeld. De locaties (x, y) zijn met uitzondering van inpandige boringen ingemeten met een Global Positioning System (GPS). Hoewel het verkennend booronderzoek niet is gericht op het opsporen van archeologische indicatoren is wel op de aanwezigheid van archeologische indicatoren gelet. De bodemlagen zijn met de hand en op het oog onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Archeologische indicatoren (bv. aardewerk, huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool en al dan niet verbrand bot) kunnen een aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse of in de nabijheid van de boring met indicator. De bodemlagen zijn lithologisch (volgens NEN 5104) en bodemkundig (De Bakker en Schelling 1989) beschreven. De locaties van de boringen zijn aangegeven op de boorpuntenkaart (bijlage 1). In bijlage 2 zijn de beschrijvingen van de boringen terug te vinden.

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van het onderzoek beschreven. Op basis van deze resultaten worden aanbevelingen gedaan voor mogelijk vervolgonderzoek.

3.2 Booronderzoek

3.2.1 Veldwaarnemingen

Het grondgebruik ten westen van de Mortelweg is grasland. Het zuidelijke deel van het plangebied ten oosten van de Mortelweg is bebouwd met een aantal loodsen met een betonvloer en is deels braakliggend. Het terrein ten noorden hiervan is ingezaaid met gras of tarwe (figuur 3.1). Ten westen van de Priemsteeg is de grond in gebruik als bouwland. Aan het maaiveld zijn geen opvallende hoogteverschillen zichtbaar, behoudens de Mortelweg en een landbouwweg binnen het plangebied die circa 25 cm hoger liggen. In het westen van het plangebied is een waterpartij ten behoeve van de waterhuishouding van een belendende kas buiten het plangebied aanwezig. De bebouwing ten noorden van de Wolput 72 bestaat uit loodsen met een betonvloer.

Figuur 3.1: Zicht op het plangebied in noordelijke richting vanaf boring 87.

3.2.2 Resultaten booronderzoek

De bodemopbouw binnen het plangebied Geerpark ziet er gemiddeld als volgt uit: de 30 à 50 cm dikke bovengrond (Ap-horizont) bestaat uit matig fijn, matig humeus, donker grijsbruin zand. Onder deze bouwvoor komt een C-horizont van matig tot slecht gesorteerd, matig fijn, zwak roesthoudend, verspoeld dekzand voor. De overgang tussen deze lagen verloopt abrupt, dit wil zeggen dat de overgangszone kleiner is dan 3 mm. In de boringen 213 en 214 en de raai met de boringen 186 tot en met 199 zijn in de meeste boringen roestvlekken in de Ap horizont aangetroffen. Ook in de boringen 1, 32 en 33 zijn roestvlekken in de Ap- horizont aangetroffen. In de boringen 29 en 127 is een Bhs- met daaronder een BC- horizont aangetroffen. In de boringen 30, 81, 128 en 168 is alleen een BC- horizont onder een A- horizont waargenomen. Verder zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op podzolering. De grondwaterstand ten noorden van de oost-west georiënteerde sloot ter hoogte van de boringen 78, 117, 157, 199, 220 ligt op 50 à 60 cm onder maaiveld. Ten zuiden van deze sloot ligt de grondwaterstand dieper dan 60 cm onder maaiveld tot meer dan een meter onder maaiveld.

In de boringen 200, 201 en 204 en in de boringen 44 en 171 is een gedempte sloot aangeboord. In het zuidoostelijk deel van het plangebied is rond de bebouwing aan de Wolput een plaggendek aangetroffen (zie bijlage 1). In het plaggendek ter plaatse van boring 161 is tot 2 m onder maaiveld roodbakkend aardewerk (17-18^e eeuw) waargenomen. Bij de boringen 127, 170 en 202 zijn puinresten tot in de basis van het plaggendek aangetroffen. Onder de betonvloer in de loodsen zijn in combinatie met een milieukundig bodemonderzoek een negental boringen beschreven (boring 1 tot en

met 9 in pandig, bijlage 1). Onder de meest zuidelijke loods blijkt een intact plaggendek te liggen. Vanwege gebrek aan licht in delen van de loods was het niet mogelijk om in elke boring bodemhorizonten te onderscheiden.

In verband met de door een amateur archeoloog gemelde IJzertijd-site pal naast het plangebied is op het deel van het gebied waar de boringen 186 tot en met 192 zijn gezet en in de zone ten noorden van de boringen 214 en 227 tevens een oppervlaktekartering uitgevoerd om aanwijzingen op te sporen die duiden op de aanwezigheid van een nederzetting uit de IJzertijd. De vondstzichtbaarheid van het belopen perceel was matig tot goed. Tijdens de oppervlaktekartering is dit deel systematisch belopen in vier raaien met een onderlinge afstand van ongeveer vijf meter tussen de raaien. Tijdens het lopen is gelet op het voorkomen van voorwerpen van metaal, steen, bot etc. en aardewerkscherven. Er zijn geen aanwijzingen gevonden die duiden op de aanwezigheid van een nederzetting uit de IJzertijd.

3.3 Archeologische interpretatie

Het plangebied ligt op een vlakte van verspoeld dekzand. Aan de oppervlakte ligt buiten de huidige bebouwing een verploegd matig humeuze bouwvoor, bestaande uit matig fijn zand. Op basis van de resultaten van het booronderzoek én het bureauonderzoek lijkt het vrijwel uitgesloten dat ter plaatse nederzettingsresten liggen daterend vanaf de IJzertijd. Daar waar AC-profielen zijn aangetroffen is geen vondstlaag aanwezig. Sporen uit oudere perioden zijn niet uitgesloten maar op basis van de geomorfologische en topografische ligging (landschappelijk laag) is dit niet waarschijnlijk. Het zuidelijke deel van het plangebied aan de Wolput ligt op een dekzandrug en kent een deels intact bodemprofiel. Hier kunnen nog archeologische resten en sporen uit alle perioden aanwezig zijn. Ditzelfde geldt voor de bodem onder de grote loods aan de Wolput 72 en de zone hier direct omheen waar een plaggendek is aangetroffen.

Ter plaatse van boring 161 is vermoedelijk een oorspronkelijke natte depressie in het landschap dichtgegooid en geëgaliseerd.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De beantwoording van de onderzoeksvragen zoals gesteld in het Plan van Aanpak (van Putten 2007b):

Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?

In vrijwel het hele plangebied met uitzondering van het meest zuidelijke deel en het bebouwde deel aan de Wolput bestaat de bodem uit een 30 à 50 cm dikke bouwvoor die direct over gaat in de ongeroerde grond (AC-profiel). Deze bodem is als gooreerdgrond geïnterpreteerd. Waarschijnlijk was het eerder een veldpodzolgrond waarvan de oorspronkelijke podzol-B bij de ontginning is verdwenen. In vrijwel alle boringen bleek het zand in de C-horizont matig tot slecht gesorteerd, en daarmee verspoeld te zijn. In het meest zuidelijke deel van het plangebied is sprake van *in situ* verstoven zand en een deels intact bodemprofiel. Het betreft vermoedelijk een dekzandrug dan wel flank of uitloper daarvan. Ten noorden van de Wolput 72 is een hoge enkeerdgrond aanwezig.

Is vervolgonderzoek nodig om de door het verkennend booronderzoek in beeld gebrachte gebieden met een intact bodemprofiel nader te onderzoeken en zo ja, in welke vorm?

In de zone waar een dekzandrug en waar enkeerdgronden zijn aangetroffen (bijlage 1, roodgekleurde zone) is vervolgonderzoek nodig in de vorm van waarderend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Daarnaast kan een contolerende sleuf aangelegd worden nabij de vermoedelijke IJzertijd site omdat eventuele diepere grondsporen zoals paalsporen of waterputten nog in de grond aanwezig kunnen zijn.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van bovenstaand onderzoek adviseert BAAC bv een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleufonderzoek op een deel van het plangebied Geerpark te Vlijmen. De delen die door middel van een proefsleuvenonderzoek gewaardeerd dienen te worden zijn op de verwachtingskaart aangegeven (bijlage 1) met een hoge archeologische verwachting. Het gaat in totaal om circa 3,6 ha van het plangebied.

Het doel van dit onderzoek zal zijn het vaststellen van de gaafheid, conserveringsgraad en op basis daarvan de behoudenswaardigheid van een eventuele vindplaats te beoordelen. Bovendien wordt met een proefsleuf informatie verkregen over het voorkomen van eventuele grondsporen die met een booronderzoek zelden zullen worden aangetoond.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Met nadruk willen wij u er op attenderen dat dit selectieadvies nog **niet** betekent dat u als opdrachtgever al bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunt ondernemen. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door het bevoegd gezag, de gemeente Heusden, waarna een selectiebesluit volgt.

Er is getracht een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het

plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. BAAC bv wil de opdrachtgever er daarom op wijzen dat men bij bodemverstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden. Bij het aantreffen van deze waarden dient hiervan melding te worden gemaakt bij de RACM conform artikel 53 van de Monumentenwet 1988.

Literatuur en Kaarten

Literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Staring Centrum, Wageningen.

SIKB, 2006. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. Den Haag.

Putten M.J. van, 2007a. *Plangebied Geerpark te Vlijmen, Archeologisch bureauonderzoek. BAAC rapport V07.0222*. BAAC bv, Deventer.

Putten M.J. van, 2007b. *Onderzoeksvoorstel – Plan van Aanpak Archeologisch Inventariserend Onderzoek, plangebied Geerpark te Vlijmen*. BAAC bv, Deventer

Geraadpleegde kaarten

ANWB, 2004. *Topografische Atlas Noord-Holland, schaal 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.

Begrippenlijst

Afkortingen

AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
BAAC	Bureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie
CAA	Centraal Archeologisch Archief
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart
CMA	Centraal Monumentenarchief
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	Inventariserend veldonderzoek
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlands Archeologie
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumentenzorg
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
-mv	beneden maaiveld

Verklarende woordenlijst

A-horizont	Donkergekleurde bodemhorizont waarin humus door bodemdieren, planten, schimmels en bacteriën is omgezet en gemengd met de eventuele minerale delen
AE-horizont	Bodemhorizont met kenmerken van een A- en een E-horizont.
A/C profiel	Bodemprofiel waarin een humusrijke A-horizont direct gelegen is op het ongeroerde moedermateriaal (C-horizont).
Afzetting	Neerslag of bezinking van materiaal.
Antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt/veroorzaakt).
Archeologie	Wetenschap die zich ten doel stelt om door middel van studie van de materiële nalatenschap inzicht te verwerven in alle facetten van menselijke samenlevingen in het verleden.
Archeologisch monument	Aard, omvang en kwaliteit van deze vindplaatsen rechtvaardigen blijvend behoud uit wetenschappelijke en/of cultuurhistorische overwegingen. Al naar gelang de betekenis die aan deze aspecten wordt toegekend, verdienen deze vindplaatsen te worden geplaatst op het beschermings-programma van Rijk, provincie of gemeente. Uit dien hoofde dient daarom te worden gestreefd naar een ongestoord behoud van de daarin aanwezige archeologische sporen. Werkzaamheden gericht op het behoud zijn uiteraard toegestaan.
B-horizont	Een minerale (soms moerige) horizont in een bodem, waarin een of meer van de volgende kenmerken voorkomen: Inspoeling van kleimineralen, aluminium, ijzer of humus uit hoger liggende horizonten, al dan niet in combinatie (bijna) volledige homogenisatie met bovendien zodanige veranderingen dat: • Nieuwvorming van kleimineralen is opgetreden en/of • Aluminium en ijzer(hydro)oxiden zijn vrijgekomen, of • Een blokkige of prismatische structuur is ontstaan.
Booronderzoek	Karteringsmethode bij veldinventarisatie, gebaseerd op het verrichten van grondboringen, waarbij vooral gelet wordt op het voorkomen van

	archeologische indicaties zoals aardewerkfragmenten, houtskool en fosfaatconcentraties
BP	Before Present, gebruikt voor ouderdomsbepalingen op grond van het meten van de hoeveelheid radio-actieve koolstof in organisch materiaal (de C14- of 14C-methode) worden gewoonlijk opgegeven in jaren voor heden (=1950); jaarringen-onderzoek heeft vastgesteld dat deze dateringen af kunnen wijken van de werkelijke ouderdom.
C-horizont	Weinig (C1) of niet (C2) door bodemprocessen veranderd sediment of eventueel verweerd vast gesteente volgend op vast gesteente. Om te worden geclassificeerd als C-horizont dient het om soortgelijk materiaal te gaan als hetgeen waarin de A- en B-horizonten zijn ontwikkeld.
Dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder koude omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden uit de laatste ijstijd vormen in grote delen van Nederland een 'dek'
E-Horizont	Minerale uitspoelingshorizont in de bodem. Meestal heeft de E-horizont een lager humusgehalte dan de bovenliggende horizont en is daardoor lichter van kleur. Dit lichter gekleurde zand wordt ook wel loodzand genoemd.
Eolisch	Door de wind afgezet sediment.
Erosie	Verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water
Formatie	Een sedimentpakket dat qua herkomst en lithologische samenstelling een eenheid vormt.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar v. Chr. tot heden)
Horizont	Een qua kleur, textuur en wordingsgeschiedenis homogene bodemlaag met karakteristieke eigenschappen
Nederzetting (-sterrein)	Woonplaats; de aard en samenstelling van het in het veld aangetroffen sporen en materiaal wordt geïnterpreteerd als resten van bewoning in het verleden.
Permafrost	Deel van het bodemprofiel dat permanent bevroren is.
Pleistoceen	Geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud. Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 v. Chr.)
Prospectie	Systematische opsporing van archeologische waarden door middel van non-destructieve methoden en technieken
Saalien	Voorlaatste glaciaal, waarin het landijs tot in Nederland doordrong (vorming stuwwallen), ca. 200.000-130.000 jaar geleden.
Sediment	Afzetting gevormd door accumulatie van losse gesteentefragmentjes (zoals zand of klei) en eventueel delen van organismen.
Verwachtingskaart	Kaart waarop gebieden staan aangegeven met een zekere archeologische verwachting; deze verwachting is gebaseerd op een wetenschappelijk model (gebaseerd op kennis over lokatiekeuze, fysische geografie, statistische relaties, etc.).
Vindplaats	Een ruimtelijk begrensd gebied, waarbinnen zich archeologische informatie bevindt.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.